

Managementsamenvatting

Het huidige rapport betreft de elfde meting van de Monitor Veelplegers en geeft antwoord op de vraag wat de ontwikkelingen zijn binnen de populatie zeer actieve veelplegers (ZAVP's) in de periode 2003 tot en met 2015. Er wordt gekeken naar absolute en relatieve aantallen, kenmerken van de daders zelf, de manieren waarop zij gesanctioneerd worden en hun recidivegedrag. Verder is er specifiek aandacht voor jongvolwassen ZAVP's en ZAVP's die *high impact crimes* plegen (dat wil zeggen overvallen, straatroof en woninginbraken).

Algemene trends

In Nederland zijn in 2015 circa 5.000 bij justitie bekende ZAVP's, terwijl dit er in 2003 nog bijna 9.000 waren. Hoewel er sprake is van een daling, heeft de afname zich vooral beperkt tot de jaren 2003 tot en met 2010, waarna een stabilisatie optreedt. In 2015 is het aantal ZAVP's dan ook nauwelijks veranderd ten opzichte van de voorgaande vijf jaren.

De ZAVP's in 2015 bestaan voornamelijk uit mannen (95%). Daarnaast zijn zij gemiddeld halverwege de 30 jaar en hebben een criminele carrière van gemiddeld 28 strafzaken. Deze carrière begon gemiddeld in de vroege volwassenheid met een startleeftijd van 19 jaar.

In absolute aantallen zijn de meeste ZAVP's in Nederland geboren, maar er is wel sprake van een oververtegenwoordiging van ZAVP's binnen sommige groepen van personen geboren buiten Nederland. De eerder genoemde daling vindt bij alle ZAVP's ongeacht geboorteland plaats.

ZAVP's plegen voornamelijk vermogensmisdrijven zonder geweld en worden veelal bestraft met een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf. De maatregel Inrichting Stelselmatige daders (ISD) wordt weinig opgelegd (op zijn hoogst bij 7% van de ZAVP's in 2014 en 2015). Dit ondanks dat deze straf speciaal gericht is op ZAVP's welke gekenmerkt worden door hoog frequente recidive. Namelijk, binnen twee jaar komt ongeveer 70-80% opnieuw in aanraking met justitie.

Jongvolwassenen

Wanneer gekeken wordt naar alleen jongvolwassen ZAVP's (dat wil zeggen 18- tot en met 24 jaar), dan telt deze groep iets meer dan 1.000 personen in 2015. Ook binnen deze groep is sprake van een daling – in 2003 betrof deze groep meer dan 2.000 personen.

In 2015 is deze groep voornamelijk man (98%), is de gemiddelde leeftijd 21 jaar en begonnen zij hun criminele carrière gemiddeld in het 15e levensjaar. Iets meer dan 80% van de jongvolwassen ZAVP's is geboren in Nederland.

Jongvolwassen ZAVP's plegen vooral vermogensmisdrijven zonder geweld, maar ten opzichte van de totale groep ZAVP's plegen zij wel meer geweldsdelicten. De meest voorkomende sanctie bij jongvolwassen ZAVP's is de onvoorwaardelijke vrijheids-

straf. De taakstraf wordt relatief vaak opgelegd ten opzichte van alle ZAVP's. De ISD-maatregel wordt juist minder vaak opgelegd binnen deze groep (vaak bij nog geen 1-2% van de jongvolwassen ZAVP's). Ook bij jongvolwassen ZAVP's is sprake van hoog frequente recidive van 70-75% binnen twee jaar.

High impact crimes

Omdat er geen officiële definitie van high impact crime-ZAVP's bestaat, zijn in dit onderzoek verschillende definitiealternatieven voorgesteld en onderzocht. Afhankelijk van de gehanteerde definitie zijn er in Nederland over de jaren heen enkele tientallen of honderden tot duizenden ZAVP's geregistreerd als dader van high impact crime.

De ZAVP's die in het peiljaar ten minste voor één high impact crime vervolgd zijn, verschillen relatief weinig van de gehele groep ZAVP's op persoons- en criminele-carrièrekenmerken. Ze zijn iets jonger, begonnen hun criminele carrière iets eerder en hebben iets minder strafzaken. Wel worden deze high impact crime-ZAVP's relatief zwaarder gestraft met meer en langere gevangenisstraffen en meer ISD-maatregelen dan de totale groep ZAVP's. Dit is gezien de ernst van hun delicten niet verwonderlijk.

Detentie en ISD

Minimaal 70% van de ZAVP's is ten minste één dag per jaar gedetineerd geweest in de periode 2003 tot en met 2015. Dit percentage daalt in 2014 en 2015 evenals de lengte van de detenties. Sinds de invoering van de ISD-maatregel in 2004 wordt deze bij steeds 'lichtere' ZAVP's opgelegd. In 2004 en 2005 ligt, bijvoorbeeld, het gemiddelde aantal eerdere strafzaken van de ISD-ZAVP boven de 60, maar in 2015 is dit gedaald tot net onder de 45 strafzaken.

De registratie van criminogene factoren steeds slechter

Het beleid van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) ten aanzien van ZAVP's kan mogelijk niet langer ondersteund worden op basis van informatie uit gestructureerde risico-inschattingen van recidive.

Het percentage ZAVP's met een geldige en volledige RISC-afname neemt af door de tijd heen van ruim 50% in 2009 naar 40% in 2015. Verder zijn er aanwijzingen dat de informatie verkregen uit de RISC niet noodzakelijk representatief is voor alle ZAVP's, omdat de ZAVP's met een RISC-afname op diverse kenmerken verschillen van degene die dat niet hebben. Ook heeft de registratie van criminogene factoren met de RISC een trendbreuk ondergaan door de transitie van de RISC 3.2 naar 4.0 in 2014. Het gebruik van de RISC in monitoring en justitieel onderzoek komt daarmee in het gedrang.

Conclusie

In 2015 is het aantal ZAVP's in Nederland op één van zijn laagste niveaus sinds 2003 en 2004. De daling in het aantal ZAVP's heeft voornamelijk plaatsgevonden in de jaren 2005 tot en met 2010, waarna de aantallen stabiliseren. Deze daling vindt plaats ongeacht type ZAVP, zoals alleen jongvolwassenen of plegers van high impact crime, of geboorteland van de ZAVP. De dalende ontwikkeling staat niet op zichzelf,

maar sluit aan bij nationale ontwikkelingen binnen andere daderpopulaties en ook bij internationaal dalende criminaliteitstrends.